

עירובין מה

משה שווערד

1. ספר יד בנימין

דף ס"ה בגמ' מאי לאו ר"א לטעמי' לאמר
והוא באמצעין וכו', מה שהוצרך
לומר ר"א לטעמי' פי' צריכנא נשס חוס'
דאילו הו' סבר כרנן דיש לו ד' אמות מאינן
לומר דהא דשמי אמות יכנס לאו משום הבלעה
הוא אלא דשמי אמות לא חשיב כלום וכמאן
דלא ילא דמי, אבל השתא דס"ל והוא באמצעין
(כלומר ד' אמות לכל נד) הרי ודאי דשמי אמות
חשיב, וא"כ ע"כ טעמא דנכנס משום הבלעה
הוא.

2. תוספות ראש השנה דף כג/ב

לא היו זזים משם - לפי שהיוצא חוץ לתחום אין לו אלא ד' אמות וכל החצר חשובה כד' אמות כדתנן בפרק מי שהוציא אוהו (עירובין דף מא:). נתנוהו בדיר וסוהר וכו' והא דמשמע בההוא פירקא (דף מז: ושם) גבי דיכריא דאתו למברכתא שכל העיר חשובה להם כד' אמות היינו בעיר המוקפת מחיצות והכא בירושלים לאחר שפרצו בה יונים פרצות דחשיב' כרשות הרבים כדאייתא פרק הוצא תפילין (עירובין דף קא.) ומיהו אשכחן עיר דחשובה כד"א אף בלא מחיצות כדתנן בפרק כיצד מעברין (שם דף נז.) נותנין קרפף לעיר עוד תנן (שם דף ס.) הנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר לא עשה ולא לענין יוצא חוץ לתחום נמי נותנין לו כל העיר כולה עם עיבורה כד' אמות אם כן בלא מחיצות נמי תחשיב כולה כד' אמות:

3. תוספות עירובין דף מה/א

אי מצלח אי לא מצלח - וא"ת א"כ היכא דריש ר' דוסתאי דמחללין עליו השבת דלמא חול היה אי משום דמספקא ליה דכתיב וישאל דוד הא מסקינן אי מצלח אי לא מצלח ויש לומר דמוכחא מילתא מדקאמר נלחמים בקעילה דקרי ליה מלחמה ומסר דוד על עסקי תבן וקש שמע מינה דמחללין עליה נמי את השבת:

4. תוספות רא"ש על עירובין דף מה/א

דרש ר' דוסתאי דמן בירי וכו'. וא"ת מנא ליה דשבת היתה ומשום שהיה סמוכה לספר חללו השבת על עסקי תבן וקש וי"ל דאפילו לא הי' שבת בא ר' דוסתאי להשמיענו דשרי לחלל שבת על עסקי תבן וקש מדקרי ליה מלחמה דכתיב נלחמים בקעילה, ורש"י פירש מדמסר נפשו דוד להצילם אלמא מחללין עליה את השבת:

5. ספר בניהו בן יהוידע על עירובין דף מה/א

אי שרי אי אסיר. הקשו בתוספות מנראה לי דאירי בשבת, ותירצו בדוחק יע"ש. ונראה לי בס"ד דיליף מדקאמר [שמואל א' כ"ג ב'] האלך והכתי, ולמאי הוצרך לומר האלך והוי לי למימר האכה את הפלשתים ובודאי לא יכה אם לא ילך, אלא ודאי שבת היה ובא לשאל אם אלך עתה, כי בהליכה דעתה איכא חלול בתחומין ובטלטול כלי זיין, ורצונו לידע אם יצליח בהליכה של עתה שהוא יום שבת ויש בה כמה חילולין:

6. ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת מצורע

א"י זאת תהיה תורת המצורע וגו' ויצא הכהן אל מחוץ למחנה והגה נרפא נגע צרעת מן הצרוע. הנראה לבאר עפ"מ"ש בפ' (משלי לא, טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה. רמז לשכינה הקדושה אשר בזמן הגלות הדומה ללילה הוא מעלה את הנשמות כיל"ח שיש רפ"ח נ"ק שנפלו לקליפות. וזהו ותתן טרף עולה רפ"ח עה"כ כמנין טר"ף והיא מעלת אותם למקור הקדושה. וידוע כי גם ע"י הצדיק הדור יש עלי' לנשמות הנדחים דמעת העשוקים אשר נדחו לחוץ ולא זכו בחייה' לבא אל הצדיק לתקנם. גם להם יכול לגמור התיקון ע"י הצדיק כמ"ש (תהלים קיא, ה) טר"ף נתן ליראיו שנתן הכח ליראיו לתקן הרפ"ח נ"ק כנ"ל. ובזה בארנו מאמר הגמרא במס' (עירובין מה, א). תניא א"ר יהודה מעשה בר' טרפון שהי' מהלך בדרך וחשיכה לו ולן חוץ לעיר לשחרית מצאוהו רועי בקר אמרו לו הרי העיר לפניך הכנס נכנס וישב בבהמ"ד ודרש כל היום כולו. ולכאורה תמוה מה שייכות להדרשה שדרש כל היום מפני שלן עתה חוץ לעיר הלא גם בלתי זאת הי' יכול לדרוש בכל עת שירצה. אך הרמז על הנ"ל כי כאשר ראה כי אירע לו כזאת ללין בליל ש"ק חוץ לעיר בלתי ידיעתו שהי' סמוך לעיר אז הבין בדעתו כי לא

לחנם אירע לו כזאת רק משמים עכבוהו כדי להעלות הני"ק אשר נדחו חוץ לעיר כאשר שמו מוכיח עליו ר' טרפו"ן אותיות טר"ף רמז לרפ"ח ני"ק ונו"ן רמז לעול' הבינה. ובפרט בליל שבת אשר הי' מנהגם של הקדמונים ללכת לשדה לקבל שבת כמ"ש לכה דודי נצא השדה. לכן גם עתה בקבלת שבת אנו מהפכ' לצד המערב בשעה שאומרים בואי בשלום הוא ג"כ לקבץ הנדחים מבחוץ לבא לתיקונם הראוי ע"י הצדיק כמ"ש (בראשית יג, א) ויעל אברם ממצרים פי' שהעלה הני"ק שנפלו למצרים ערוות הארץ וההכרח הי' שבא אברהם שמה כדי להעלותם. וגם מה שירד יעקב ובניו למצרים כמ"ש (שם מו, ג, ד) אל תירא מרדה מצרימה וגו' ואנכי אעלך גם עלה. פי' שיתעלו עמך גם הנדחים שם. חוץ מיצחק אבינו שהי' עולה תמימה ולא הי' ראוי לירד למצרים לכן נאמר בו (שם כו, ג) גור בארץ הזאת וגו' שהי' יושב בביתו וקבץ כל הנדחים. ולזה כאשר הבין ר"ט זאת ישב ודרש כל היום כולו כי ע"י תורתו הי' בכחו להעלו' כל הנשמו' מעומק הקליפות. כמ"ש (ויקרא י, טז) דרוש דרש משה והנה שורף. פי' ע"י דרשתו בתורה שרף הסט"א על ידי הלימוד בקדוש'. וז"ש (ישעיה מה, ז) יוצר אור ובורא חשך ע"י האור התורה ממיל' נדחה החשך כמ"ש בגמ' (חולין טו, ב) חיישינן שמא הבריא. פי' נדחה לחוץ כן נדחה הסט"א מפני הקדושה והעלה הני"ק למעלה. ...

7. ספר יד בנימין

במשנה מי שיטב צדק ועמד וראה והרי הוא קמוץ לעיר הואיל ולא הי' כוננו לכך לא יכנס דברי ר"מ, ע"י צראשונים דלא דמי להיא דר"ג ר"ש פרקין גבי ספינה שאמר מסתכל הייתי והיינו צמון המחוס, דהתם כיון דהספינה מהלכת ודעמס להחקרב לעיר בכל כחם מסתמא דעמס על העיר כל זמן שהם צמון המחוס, משא"כ צוה דכיון דיטב ס"ל לר"מ דמסתמא דעמו לקנות כאן שביטה, ועוד שאני התם שהיו קמוצין על ר"ג שהרי שפופרת הי' צידו להסתכל ב.

8. ספר יד בנימין

שם במשנה, ומכ"א אין לו אלא ד' אמות בלבד, פי' ריטב"א לפי שהישן אינו קונה שביטה וכיון שלא קנה שביטה צביה"ש שוב אינו קונה אח"כ כשיעור והקשה מאי שנא מספינה שאע"פ שלא קנה שביטה צביה"ש לפי שהי' למעלה מעשרה אפ"ה קונה שביטה אח"כ בשבט כשיגיע ליבשה, ומירץ שאני התם שהי' צביה"ש צמקוס שאינו ראוי לקנות שביטה וכו'.

9. תוספות עירובין דף מה/ב

ביום טוב הרי הן כרגלי כל אדם - פי' כאותו שיזכה בהן ראשון ואם נתנן לאחר הרי הן כרגלי הראשון אבל אין לפרש דלעולם הרי הן כרגלי כל אדם שהן בידו דהא בור עולי בבל אמרינן בסמוך דהוי כרגלי הממלא אלמא כל היכא דלא קנו שביטה הרי הן כרגלי הזוכה ראשון ולקמן (דף מו.) דתניא גבי נהרות המושכין ומעיינות הנובעין הרי הן כרגלי כל אדם ובתוספתא דמסכת ביצה (פ"ד) קתני בהדיא הרי הן כרגלי הממלא משמע דהכל אחד:

10. תוספות עירובין דף מה/ב

ליקנו שביטה באוקיינוס - ואפילו אם אין תחומין למעלה מי' והעבין שותין מאותו שלמעלה שגבוהין מי' כיון שכל המים מחוברין יחד חשובין כאילו מונחין בארץ ולא דמו לספינה ששטה על המים וכיון דקנו שביטה באוקיינוס אע"פ שבאו למעלה מי' אין להם אלא ד' אמות דהרי הן חוץ לתחום ובעובדא דר"ג דפריך (לעיל מג.) ואי אי תחומין למעלה מי' כי לא היו בתוך התחום מאי הוי היינו משום שגם בין השמשות בשעת קניית שביטה היו למעלה מי' ולא קנו שביטה בשום מקום ולכך כשבאו בתוך י' היה להם שביטה והיה להם אלפים אמה לכל רוח:

11. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תד

למ"ד כו'. רי"ף ספ"ק דעירובין בשם הירושלמי וכ"כ תוס' בחגיגה י"ז ב' בד"ה דכתי' כו' בשם י"מ אבל כת' דהש"ס שלנו פליג על הירושל' מדקאמר בפ"ו דשבת ופכ"ד דידע לה בתחומין ואלביא דר"ע ול"ק ג"כ אליבא דרבנן ובכה"ג וכן הקשה הרא"ש בספ"ק דעירובין וכן הריטב"א ושל"פ והביאו עוד ראיות ממ"ש בכמה מקומות תחומין דרבנן עירובין דרבנן וע' תוס' שם ואינה כלום דודאי ד' אלפים אמות דרבנן אבל ראייה גדולה יש ממ"ש מ"ה ב' ואמאי ליקני כו' ואב"א הוי כו' ושם כמה מילין:

12. ספר יד בנימין

שם בגמ', ואנפ"א הוי ספק דדבריהם וכו',
מכאן הניא הגאון ז"ל צביאורו
(לשו"ע סי' ת"ד) ראי' דלף מחוס דיי"צ מיל
הוי דרבנן ושלא כדעת הר"ף סופ"ק והר"מ
ז"ל פכ"ז מהל' שבת, וכי דהו ראי' גדולה,
וכבר הקדימו הרמב"ן ז"ל (לפיל י"ז דף מ"ג)
ועי' בס' "עמודי אור" סי' י"ד שכי לייסג די
הר"ף והר"מ ז"ל דביו"ט גם מחוס י"צ מיל
הוי דרבנן עיי"ש. עוד כי לדעות ראיית הגר"א
ז"ל עפיי"מ שיי"ל דיקוד איסור תחומין שהחריטה

המורה לא ילא איש ממקומו הוא רק ענש
היציאה חוץ לתחום מהמקום שקנה שביטה אבל
אחר שכבר ילא ועבר על הללו אפשר דשוב אין
איסור לילך יותר מן המורה עיי"ש וא"כ לפי"ז
בגשמים שירדו שכבר ילאו ממקום שביטתם יותר
מיי"צ מיל אין כאן איסור תורה להוליכם יותר
ורק מדרבנן איסור ובהכי מהני ספק דדבריהם
ועיי"ש. (וע"ע בס' "שם משמעון" מה שהביא
עוד בשם האחרונים ז"ל).

13. קרן אורה על מסכת עירובין דף מה/ב

גמרא ואיבעית אימא הוי ספק דדבריהם כו' מציינן למימר דוקא בתחומין של חפצים אזלינן לקולא דלכולי עלמא אין זה אלא מדרבנן. אלא דלפי זה מאי קאמר תיפשוט דאין תחומין דילמא האי תנא נמי ספוקי מספקא ליה והכא אזלינן לקולא אבל לאדם אזלינן לחומרא. ועי' בריטב"א ז"ל לעיל גבי הא דאמרינן לעיל (מ"ג ע"ב) האי תנא ספוקי מספקא ליה:

14. שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - אורח חיים סימן מו

בע"ה פראג יום ה' ד' אדר ראשון תק"מ לפ"ק תשובה שלום עליך אהובי תלמידי ידידי האלוף התורני הרבני המופלא ומופלג חכם וסופר כבוד מוה' ראובן ראקניץ נ"י:

מכתבך שני כתובים זה אחר זה הגיעני על נכון ושניהם כאחד טובים, על דברי תורה אשר שאלת למאן דסבר י"ב מיל דאורייתא איך אתיא סוגיא דעירובין דף מ"ה ע"ב לקני שביתה באוקיינוס וכו' ואבע"א הוי ספק דדבריהם ולקולא יע"ש. והקשית דלמא אתי חוץ לי"ב מיל: אהובי תלמידי אפי' למ"ד י"ב מיל דאורייתא היינו ביבשה אבל בימים ונהרות הוא דרבנן כמפורש בש"ע א"ח סימן ת"ד סעיף ב' ועי"ש במג"א ס"ק ב' וממילא עיקר קניית שביתה באוקיינוס אינו דבר תורה. ומה שהקשית ביומא דף ס"ו ע"ב דקאמר עתי אפילו בשבת למאי הלכתא ופירש"י דאי משום תחומין דרבנן בעלמא נינהו ולדעת הרמב"ם קשה הא מירושלים עד צוק י"ב מילין ואם כן דאורייתא נינהו ואיך קאמר למאי הילכתא. הנה יפה הקשית לפום רהיטא. אבל באמת לא קשיא ולא מידי איבעית אימא גמרא ואיבעית אימא סברא. איבעית אימא גמרא דהך ברייתא עתי אפילו בשבת בתורת כהנים היא וסתם ספרא מני ר' יהודה כמ"ש במס' יומא דף מ"א ע"א והרי ר' יהודה סובר ביומא דף ס"ז ע"א דמירושלים עד צוק לא היה רק עשר מילין ושפיר פריך למאי הלכתא. 1, 2 ואיבעית אימא סברא הנה שם ביומא דף ס"ו ע"ב אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליה"כ. ובכריתות דף י"ד ע"א ג"כ קאמר עתי אפילו בשבת אמר רפרם זאת אומרת וכו' ודחי ליה הגמרא וקאמר ממאי דלמא שאני שעיר המשלח שהכשרו ביוה"כ בכך אלא דרפרם בדותא היא. והדבר צריך ישוב למה ביומא לא דחי להא דרפרם ובכריתות דחי ליה וכבר הרגישו בזה בעלי התוס' כאן ביומא ושם בכריתות יע"ש כי נדחקו בזה...

15. תוספות עירובין דף מה/ב

איבעית אימא הוי ספק דדבריהם - אף ע"ג דהוי דבר שיש לו מתירין ואמר רב אשי בריש ביצה (דף ד'). דדבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילן:

- תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מו/א ... קא משמע לן הלכה כדברי המיקל בעירוב ...